

BARNDOMSERINDRINGER FRA SELLEBERG I 1870'ERNE

Af *Søren Lassen*

Mit Barndomshjem hedder Selleberg og ligger midtvejs mellem Odense og Kerteminde. Det var en mindre Herregaard med tiendefri Jord og lidt Gods (Kirketiender, Skov og nogle Huse). Selve Gaardens Areal er 270 Td. Land Agerjord og ca. 90 Td. Land Skov ($30\frac{5}{8}$ Td. Hartkorn). Min Morfader, Jørgen Hvenegaard, købte Selleberg 1826, og i de gode Tider, der fulgte efter Landbrugs- og Pengekrisen i forrige Aarhundredes Begyndelse, gik det rask fremad for ham, saa han 1845 kunde bygge den nuværende uforholdsmæssig store Hovedbygning, som blev opført ikke efter Tegning af en Arkitekt, men af en almindelig Landsbyhaandværker. Det eneste séværdige ved Gaardspladsen er da ogsaa et ualmindelig stort Valnøddetræ, vistnok Danmarks største, som med sin mægtige Krone har skygget over fem Generationer af min Slægt, baade i Glæde og Sorg.

Bedstefader døde 1855, og Bedstemoder, Madam Karen Hvenegaard, født Langkilde, blev boende paa Selleberg som dets Ejerinde. Til at styre Gaarden antog hun min Fader, Peter Vilhelm Ludvig Lassen (født 1828) som Forvalter; han var Søn af den norskfødte Præst, Søren Peter Lassen i Østrup paa Sletten. Snart blev Fader forlovet med min Moder, Caroline Hvenegaard, som var de gamle Hvenegaard'ers eneste Barn og var født 1835. Deres Bryllup stod 1856, hvorefter Fader blev Forpagter af Selleberg. Mine Forældre fik tre Børn: 1) Georgia, født 1857, 2) Jørgen Christian, født 1859 og 3) Søren, født 1865. Sidstnævnte er det, som har faaet Lyst til at nedskrive disse Barndomserindringer, ikke fordi jeg selv har betydet noget, da jeg aldrig er traadt offentlig frem, men fordi jeg mener, det muligvis kan interessere en yngre Slægt at læse om Livet i Halvfjerdserne i forrige Aarhundrede paa en mellemstor Gaard som Selleberg. Livet hjemme stod nemlig i absolut Modsætning til det Liv, der

Selleberg set fra Gaarden, med det gamle Valnøddetræ foran (Aar 1866)

levedes i Datidens Bøndergaarde, men dannede en ligesaa bestemt Contrast til Sæder og Skikke paa de store Gaarde, der tilhørte Adelen; Tonen paa en saadan mellemstor Gaard var noget for sig, hverken aristokratisk eller bondeagtig.

Bedstemoder.

Da mine Forældre blev gift, fik de dog ikke derved deres eget selvstændige Hjem, for Bedstemoder ønskede, at de skulde bo sammen med hende og have Husførelse fælles. Da hun blev ældre, overlod hun nok Ledelsen af Huset til Moder; men der maatte bestandig tages Hensyn til Bedstemoders Ønsker og Vilje, hun var som den Akse, hvorom alt i Hjemmet drejede sig. Vi Børn holdt nok meget af hende; men vi havde tillige en umaadelig Respekt for hende; var hun i Nærheden, blev vi straks mere lavmælede. Hvis vi saa alligevel slog os løs med Støj og f. Eks. agerede „fuld Mand“ eller lignende, sagde hun: „Men hvordan er det dog du skaar dig (skaber dig)?“ og det var nok til at faa os ædru. Naar vi var syge, følte vi os bærede, naar vi i Stuen ved Siden af hørte Lyden af hendes Stok mod Gulvet, for saa vidste vi, hun kom for at se til os. Det var ogsaa en Ære at komme ud og spadserere med hende i Haven; saa gik hun foran med en hvid Helgolænder paa Hovedet, og af og til bøjede hun med sin

Stok Grene ned paa et Frugttræ, som vi ellers ikke maatte plukke af, og gav os Kirsebær, Pærer eller Ferskener. Havde vi gjort noget, som kunde stride mod Respekten for hende, var vi meget ilde til Mode, naar vi skulde gaa til Bekendelse. Saaledes legede min Broder en Dag ene i Dagligstuen med en Flitsbue. Da ramte Pilen til hans Rædsel et Maleri af Bedstemoder, og der sad tydeligt Mærke af Pilen i Skulderen paa Billedet; hulkende og snøftende løb han saa ind til Bedstemoder og raabte fortvivlet: „Bedstemoder, jeg har skudt dig.“ „Hvad har du, min Dreng?“ sagde hun uforstaaende. „Jeg har skudt dig,“ og nu kom Forklaringen, hvorpaa dog ogsaa straks Tilgivelsen fulgte.

Da jeg var syv Aar gammel, blev Bedstemoder ramt af et apoplektisk Anfald, der bevirkede, at hendes Tale næsten blev uforstaaelig. Naar hun vilde sige noget, maatte vi andre gætte os frem og spørge: „Er det det, du mener? eller er det det?“ Naar vi saa ikke kunde fatte, hvad hun mente, gav hun sig til at græde, og saa blev det helt umuligt at forstaa hende. Efter et længere Sygeleje kom hun nogenlunde til Kræfter igen og kunde være oppe det meste af Dagen; men der kom jævnlig Tilbagefald, saa hun igen maatte ligge nogen Tid. Da var jeg lille Dreng ikke rigtig dristig ved det, naar jeg skulde ind i hendes Sovekammer og se til hende; for der var fælt mørkt derinde. Først var der tætte Persienner rullet ned for Vinduerne, og for disse var der ydermere mørkegrønne Gardiner; Bedstemoders Himmelseng var ligeledes dekoreret med grønne Gardiner, og for Fodenden af Sengen stod et stort Skærmbræt, saa man maatte næsten famle sig frem til hende. Inde i Mørket laa hun saa i et Hav af Dynser, iført en lilla blomstret Nattrøje og en hvid Natkappe. Under Nattrøjen havde hun paa Brystet et Katteskind for Gigt, og af samme Grund laa der altid en Pose Kastanier ved hendes Fødder. Naar hun saa mærkede, jeg var der, greb hun efter Sengebaandet og rettede sig lidt op i Puderne; det var Tegn til, at jeg skulde kysse hende; men det var ofte vanskeligt at finde hendes Mund i Mørket. Naar saa Kysset var afleveret, vilde jeg helst trække mig tilbage igen hurtigst muligt for atter at komme ud til Legen. Det mærkede hun, det gamle Skind, og

derfor holdt hun mig fast ved Haanden og begyndte at spørge om et eller andet, som jeg mangan Gang ikke kunde forstaa, og naar hun saa spurgte i Øst, og jeg svarede i Vest, endte det med, at hun slap min Haand og sagde: „Naa, saa gaa da!“ hvad jeg ikke lod mig sige to Gange.

Naar Bedstemoder var syg, skulde der naturligvis jævnlig hentes Doktor til hende fra Odense, og det gik ikke saa hurtigt som i disse Telefonernes og Bilernes Tider. Om Morgenen fik Lars Kusk Ordre til at spænde for „den lille Fjællevoan“ og køre ind efter Doktoren; men naar han omsider kom til Odense, maatte han tit vente længe, til Doktorén havde ekspederet de stedlige Patienter. Langt om længe rullede Fjællevoanen ind i Gaarden igen med Doktor Møller bagi, iført en stor Kavaj og enten „Laaddenhue“ eller høj, lysegraa Cylinderhat. Han kom saa ind til Bedstemoder, følte med betænkelig Mine paa hendes Puls o. s. v. (Sygethermometer og Temperatur var ukendte Ting den Gang), og saa skulde han skrive Recepten. Dernæst fik han en solid Frokost og Kaffe med Krumkager til, som han særlig yndede, og som vi kaldte „Doktor Møllers“ Kager. Saa gik han med Fader op i Kontoret for at ryge og tale om Politik. Ved 2-Tiden afgik saa Vognen med ham igen; men da han nu engang havde Vognen til sin Disposition, lod han sig (til Kuskens store Ærgrelse) køre rundt til Patienter i Yderkanten af Byen, hvor saa Vognen maatte vente paa ham. Endelig skulde Kusken da paa Apotheket, hvor det ogsaa kunde trække længe ud, og først hen paa Aftenen kunde den Syge faa sin Medicin.

Naar Bedstemoder derimod havde sine raskere Perioder, stod hun op ved 10-Tiden og blev klædt paa af Moder. Hun var da trods sin Svagelighed en statelig og pæn gammel Kone; hun var klædt i en sort Damaskes Kjole og en stor Pibekappe med fint fransk Broderi og brede lilla Silkebaand, som var bundet i en Sløjfe under Hagen; over Skuldrene havde hun en brun strikket Modest, og paa Hænderne Hjorteskinds Halvhandsker. Hendes faste Plads var Gyngestolen i Dagligstuen foran det runde Divansbord, en Støl, der var i

den Grad ærværdig, at vi Børn ikke vovede at tage aabenlyst Plads i den. Foran denne Stol var anbragt en Skammel, hvorpaa der altid laa en Sandpose med varmt Sand; og paa Bordet ved Siden af stod en Kop med „Kamillethe“, som Bedstemoder drak af mange Gange daglig. Forbruget af Kamilleblomster var da ogsaa saa stort, at de dyrkedes paa en særlig Plet i Haven. Sandposen og Kamillethekoppen var altsaa Bedstemoders uadskillelige Attributer; men der hørte ogsaa meget andet til: Et sribet Slumretæppe skulde hun have over Benene, naar hun sad i Gyngestolen, og paa Bordet stod ved Siden af Kamillethekoppen en Æske med „Rævekager“ (Ræbekager = Sodapastiller), en Spyttekop samt hendes Strikkeballe med Strikketøjet og hendes Brillefutral og om Aftenen tillige en Lampeskærm med en af Perler broderet Fugl i Ramme af Spejlglas. Mellem alt dette sad hun stille, mens Moder hver Formiddag læste af Birkedals daglige Husandagt for hende. Vilde Bedstemoder saa af og til forlægge Residensen til Kabinettet, den fine Stue bag Dagligstuen, for at sidde mere i Ro dér, maatte hendes Sager: Sandpose, Slumretæppe, Kamillethekop o. s. v. medføres, og jeg blev gerne sat til at transportere dem, og hvis Sandet i Sandposen var blevet koldt, blev jeg sendt ned i Køkkenet for at faa varmt Sand fra en Gryde, der stod i Ovn en Dag og Nat.

Da Bedstemoder var blevet syg, kom hun ikke mere med til Bords, men indtog sine Maaltider alene i Kabinettet. Og hun fik særlig god Mad; men da hun ingen Madlyst havde, smagte Maden hende ikke, og hun troede saa, det var, fordi den var daarlig tillavet; og da gik der Bud ned i Køkkenet: „Sig til Ane Kokkepige, at i Dag var Grøden altfor lind;“ men næste Dag lød Dommen modsat: „Sig til Ane, at i Dag var Grøden saa haard, at en Skrædder kunde danse paa den.“ Om Eftermiddagen Kl. 4 fik Bedstemoder The, hvortil nødes „sødt Brød“, d. v. s. Rugbrød, bagt uden Surdej, og det var oversmurt med et vældigt Lag Smør og belagt med Oksetunge, Schweizerost og andre gode Sager; derefter friskbagte bløde Tvebakker ogsaa med Masser af Smør. Naar saa vi Børn sad ude paa Fadeburstrappen og

Min Moder

Min Fader

Bedstemoder

Georgia, Fjergen Christian og Søren

spiste vor tarveligere Mellemmad: Rugbrød eller Sigtebrød med „rødt Kød“, d. v. s. røget Oksekød samt hjemmelavet Kommenost eller Knapost, spejdede vi efter, naar Bakken blev baaret ud fra Bedstemoder; hvis der da var levnet noget, var det en stor Fryd, om vi kunde faa Lov at spise dette lækre Smørrebrød; det var „gefundenes Fressen“.

Om Aftenen Kl. 8 fik Bedstemoder igen Grød, lige inden hun gik i Seng, og saa længe jeg var lille og ligeledes skulde tidlig i Seng, nød jeg dette Maaltid sammen med hende. Da var det interessant, naar der kom Bøg af Bedstemoders Broder, Onkel Hendrik Langkilde fra Langkildegaard, for han var som Mand af det gamle Slægtled ogsaa vant til at slutte Dagen med Grød. Naar denne ærværdige Gæst kom, fik vi Vin og Vand at dyppe Grøden i, medens vi til daglig kun fik Øl eller Mælk; og naar Onkel Hendrik var færdig med Grøden, ventede jeg altid at høre den sig bestandig gentagende Slutningsreplik: „Det smagte mig s'mæn dog, Karen!“ Hvor var det morsomt at høre nogen kalde Bedstemoder ved Fornavn!

Af alt dette vil det kunne forstaas, at Bedstemoder baade i Følge sin Sygdom og i Følge sine Vaner krævede en umaadelig Opvartning; men det gjorde vel de fleste Gamle den Gang, da de i en forholdsvis tidlig Alder „satte sig hen“ og mente ikke mere at kunne udrette noget selv. Hvis det nu havde været i vore Dage, vilde man i et velhavende Hjem som mit have engageret en Sygeplejerske til at passe den svage; men dels fandtes der i hin Tid ikke saadanne private Sygeplejersker, og dels vilde det efter Tidens Tankegang være blevet anset som ukærligt af Moder, om hun havde læsset al denne Opvartning og Sygepleje over paa en fremmed, nej, kom der Sygdom paa, kunde den syge gøre Krav paa at blive plejet af sine nærmeste, sine Husfæller. Men her havde Moder en udmærket Hjælperske i „Gane“.

Denne var en Slægtning af Moder, der som nykonfirmeret var kommet til Selleberg som en Slags Husjomfru og blev der i 40 Aar lige til sin Død. Hun hed Christiane Lollsgaard; men da jeg som lille Dreng ikke kunde udtale det vanskelige Fornavn, kaldte jeg

hende Gane, og det Navn beholdt hun stadig indenfor Familiekredsen. Gane gjorde ingen Fordringer for sig selv; men hun hjalp og støttede i Huset i alle Retninger; hun var virksom fra Morgen til Aften; men man mærkede aldrig, hun havde travlt; hun var ikke nervøs eller urolig i sin Virken. Med et mildt Ansigt, men uden mange Ord gik hun sin stille Gang, snart oppe i Stuerne, snart nede i Køkkenet, snart ude hos Kyllingerne eller ovre i Bryggerset til Stovvask. Hun var oppe før Dag og smurte Mellemmad til Folkene eller „skivede“ Smør til dem. Om Formiddagen havde hun travlt med at lave Mad, og alle, som kom paa Selleberg, talte om hendes Tvebakker, hendes smaa Butterdejgskringler og navnlig om hendes Saucer, hvis Mage vi aldrig mere faar. — Om Eftermiddagen sad Gane og syede, ingen kunde sy saa smukke Kapper til Bedstemoder som hun. Og saa gik hun en Tur i Mark og Skov og Have og plukkede Blomster og dekorerede Stuerne med de fineste Buketter, især af Markblomster. Kom der fremmede, lagde disse maaske ikke meget Mærke til Gane, for hun gik stille ud og ind og „syslede med megen Opvartning“, og først naar alt var besørget, kom hun ind og satte sig blandt Gæsterne uden at deltage meget i Samtalen. — Men var Dagen travl for Gane, saa bragte Natten ikke altid Ro; hun havde nemlig ikke noget eget Værelse, men maatte ligge i en Himmelseng umiddelbart op ad Bedstemoders, og det var vist ikke mange Nætter, hvor hun ikke maatte op efter varmt Sand, Medicamenter eller lignende.

Under alt dette bevarede hun sin uforstyrrelige Ro og Mildhed. Men naar hun var rolig, betød det ikke, at hun var apatisk eller uden Følelse; nej, hun græd med os andre, naar der var Sorg i Huset, og hun glædede sig i fuldeste Maal med enhver i Familien, naar det igen lysnede. Men først og fremmest var hun en stor Børneven, der kunde sætte sig ind i Børns Tankegang. Kom vi Børn i Forlegenhed med et eller andet, saa tyede vi blot til Gane, hun vidste altid Raad. Jeg skal kun nævne et Eksempel for mange. Jeg havde et Dukke-theater, men var kommet til at skamfere Hovedet paa en af Dukkerne eller Skuespillerne, og det var netop paa en prægtig Ridder.

Havde det nu været i vor Tid, havde jeg nok faaet Lov at købe et nyt Ark Personer og klippe dem ud; det vilde vel højst beløbe sig til en 25 Øre; men saadan gik det ikke til den Gang. Havde vi ødelagt noget af vort Legetøj, fik vi ikke straks Lov til at købe noget andet i Stedet, men maatte tage Følgerne af vor Uforsigtighed. Jeg gik da dybt bedrøvet til Gane med min hovedløse Ridder. „Aa, vi kan nemt sætte et andet Hoved paa ham,“ trøstede hun; og hun hentede et kasseret Spil Kort og fandt ud, at Hovedet af Sparknægt kunde passe udmærket paa Ridderkroppen, for samme Knægt havde en fin Baret med Strudsfjer paa. Hun klippede saa Hovedet ud og anbragte det ved Hjælp af Papstrimler og Gummi paa Ridderen, der nu tog sig lige saa herlig ud som før. Og saa forstod Gane godt, at det var morsomt for et Barn, at det netop var Hovedet af den ellers saa foragtede og frygtede Sorteper, der nu kom til Ære og Værdighed paa Theatret; derfor har jeg ogsaa samme Akteur liggende i min Skuffe endnu ca. 70 Aar efter.

Da jeg var for lille til at være egentlig Legekammeret med mine ældre Søkende, hændte det tidt, at jeg ikke vidste, hvad jeg skulde bestille; men saa forstod Gane altid at faa mig beskæftiget, og bad jeg hende om at læse noget for mig, var hun altid parat og læste for mig i „Mutter Petersille“, eller hun læste „Den grimme Ælling“ og „Ole Lukøje“ og allerhelst Kaalunds Fabler; naar vi saa kom til Billedet af Hunden, der var blevet glemt i Land af Kaptajnen, og som løb og jamred i Nætter og Dage og vilde ej Æde, ej Drikke tage, var vi begge lige bedrøvede over den forladte, trofaste Hund.

Endelig holdt hele Familien af Gane, fordi vi mærkede, hvor meget hun holdt af Selleberg. En Gang, da det store Lod i Lotteriet kom ud paa et Nummer lige op ad hendes, sagde Fader til hende: „Hvad vilde du dog have gjort, dersom du nu havde vundet det store Lod? Saa vilde du vel bygge dig en fin Villa inde ved Odense og saa invitere os allesammen ind til dig om Søndagen.“ „Nej,“ sagde hun, „om jeg saa vandt aldrig saa mange Penge, vilde jeg allerhelst blive her paa Selleberg, saa længe jeg lever.“ Det blev hun da ogsaa. Da

hun var 54 Aar gammel, maatte hun lade sig operere for en Kræftknude i Brystet; men næste Aar bredte Sygdommen sig alligevel, og hun døde den 10. April 1890. Paa hendes Gravsten paa Birkende Kirkegaard lod mine Forældre sætte Ordene: „Tak for 40 Aars Kærlighed og Troskab.“ — Naar jeg her har skrevet om min Barndoms bedste Ven, er det dog ikke min Mening, at der ikke skulde findes lige saa kærlige og trofaste Mennesker nu om Stunder; men man skal vist ikke let i vor forjagede, urolige og nervøse Slægt finde en Husfælle saa rolig, saa stilfærdig og saa fordringsløs som hun.

Hverdag og Søndag.

En ganske almindelig Søgnedag forløb omtrent saaledes paa Selleberg: Tidlig om Morgenen blev der banket paa Sovekammerdøren af Faders meget betroede Faktotum, Avlskarlen Niels Andersen, der boede i et Hus ude bag Skoven; naar han traadte ind, spurgte Fader med søvndrukken Stemme: „Naa, hvordan er Vejret i Dag, Niels?“ „Det er godt Vejr.“ „Er det ikke Frostvejr?“ „Nej, det er dejt (dygtig) mildt.“ „Ja, saa er det vel bedst, vi begynder at pløje i Bankekøkken.“ Niels fjernede sig da med den Besked til Karlene, som var ved at strigle i Stalden. I en utrolig Fart var Fader klædt paa og nede i Gaarden. Karlene besteg saa Hestene og red i Marken, medens Fader satte Husmændene i Arbejde, f. Eks. med at sætte Risgærde mellem et Par Marker eller med at hugge til Auktion i Skoven. — Kl. 8½ samledes Familien ved Frokostbordet, hvor Børnene fik Øllebrød med Rugbrødsterner, som ikke var kogt ud. Efter Frokost gik Moder med Fader op i hans Kontor, hvor de holdt deres daglige Andagt sammen, og vi andre vidste godt, at vi saa ikke skulde komme stormende derop og forstyrre. Naar Fader derpaa havde læst sine Aviser, kom han ofte i hin Tid, hvor jeg endnu ikke gik i Skole, og tog mig med ud i Marken; vi gik f. Eks. ud for at se, hvordan det skred fremad med Gravningen af Drainsrender, for den Gang stod det paa med Draining næsten alle Steder; jeg fik da min første Øvelse i Længdespring ved at springe over de ikke videre brede Render.

Derefter gik vi ud at inspicere Pløjefolkene, som Fader altid hilste med et: „Gud hjælpe Jer, Folk!“ Var de just ved at spise Mellemmad eller ved at drikke en Taar Øl, sagde Fader: „Sink godt,“ hvilket var mig en gaadefuld Tiltale, da jeg troede, det betød: „Synk godt“; men i Virkeligheden var det en forvansket Udtale af det tyske „Segne Gott“. Var der saa en af Karlene, der ikke havde trukket Furen lige, tog Fader selv fat ved Ploven og viste, hvordan det skulde være. Ved den Lejlighed havde Fader Besvær med at faa mig lært til at sige pænt Goddag og tage Hatten af for de arbejdende; jeg gik en Gang til at spørge, om det da ogsaa var nødvendigt at tage Hatten (eller Kasketten) af for „saadanne Folk“; men da fik jeg en ordentlig Lektion, som jeg husker endnu: om jeg da mente, jeg hørte til en anden og bedre Slags Folk end de, der arbejdede paa Marken i deres Ansigts Sved, kort sagt, jeg blev skaaret ned paa den gavnligste Maade.

Kl. 12 præcis maatte vi være hjemme til Middag. Naar vi saa havde spist, hentede Fader, galant Ægtemand som han var, „Sovetøjet“ til Moder, d. v. s. han satte en Skammel for hendes Stol og kom med et Rejsetæppe, et graat Silketørklæde og FyensStiftstidende; Tørklædet tog hun først over Hovedet, naar hun havde læst Avisen, og satte sig til at sove. Fader lagde sig paa Sofaen i sit Kontor, og nu skulde der være Tornerosestilhed over hele Gaarden, mens alle nød Middagssøvnen. Vi Børn, som var de eneste, der ikke skulde sove, blev saa sendt ud for ikke at forstyrre. Men det var ikke saa let at finde et Sted at være, for i Kælderen sov Pigerne, i Kamrene i Stalden Karlene, i Tærskeladen Husmændene, og selv Redskabshuset i Haven maatte vi holde os i Afstand fra, for dér sov Lugekonen, Karen Skrædders fra Hundslev. Vi tyede da længere ned i Haven, og hvis det f. Eks. var en Oktoberdag, klatrede vi op i et stort Pæretræ, der bar „Trykpærer“, d. v. s. Pærer, der var saa lidet velmagende, at Gartneren ikke kunde sælge dem paa Torvet, og som efter Nydel-sen let foraarsagede Trykken i Maven. Vi syntes dog, at de lod sig spise, og saa var det ganske morsomt at konstatere, hvem af os der

først fik Mavepine. Resultatet blev da gerne, at vi skulde paa W. C. eller Das, som det var den Gang. Men det var ikke saa lige en Sag i Middagsstunden, for Nøglen til dette Lokale hang i den store Gang mellem Dagligstuen og Kontoret, og naar vi gik med Gangdøren, kunde vi let vække Fader eller Moder, hvilket ikke vilde gaa upaatakt hen. Saa havde vi den Udvej, at vi kunde gaa paa Pigerne's Retirade, hvortil der ikke behøvedes Nøgle, men det var nedværdigende for raske Drengene at benytte Pigerne's Das, saa hellere søge Skoven.

Lidt før Kl. 1½ viste Moder sig i Spisestuen, hvor hun skænkede Kaffe til Pigerne i Spølskaale og lagde et Stykke Kandis ved Siden af hver Skaal. (Karlene fik kun Kaffe ved festlige Lejligheder.) Naar saa Kokkepigen havde hentet Kaffen ned i Køkkenet, aabnede hun Døren til den lange Kældergang og raabte med en skingrende Stemme, der kunde vække døde: „Kaf—fe!!!“, og straks hørtes der Træsko-trampen i Gangen; Pigerne kom og nød langsomt deres Kaffe, mens Kandissukkeret udspilede deres ene Kind. Ved denne Akt kunde det nok betale sig for mig at komme til Stede; for det kunde hænde, at en af Pigerne sagde: „Vil du have et sødt Kys, min lille Ven?“ d. v. s. hun lod i et Kys Resten af Sukkeret, som hun havde suget paa, gaa over i min Mund, og jeg har endnu saa mange Aar efter en tydelig Fornemmelse af, hvor lunkent og klæbrigt Sukkeret var.

Eftermiddagen tilbragte saa Gaardens Beboere ved deres Arbejde, Damerne i Reglen ved deres Syborde i Dagligstuen, hvor de ikke blot broderede, men ogsaa syede Linnedsyning eller strikkede Uldtrøjer med lyserød Kant i Halsen til hele Familien samt Strømper: hvide, linnede Strømper til Sommerbrug og tykke, graa Uldstrømper til Vinterbrug; at gaa med købt Undertøj var i mit Hjem ganske utænkeligt.

Naar det saa blev henad Aften og vi hørte Klokkerne i Marslev eller Birkende ringe Solen ned, kom Familiens Samlingstid, Mørkningen. Det gav allerede en Fornemmelse af Hvile og Fred, naar Karlene kom ridende hjem fra Marken og red hen til Vandtruget midt i Gaarden, hvor Hestene drak med megen Langsomhed, mens Karlene

fløjtede en eller anden Melodi, som da var paa Mode, f. Eks. Julia, Julia, Hopsasa (Pjaltensborgs Brand). Naar Vandings-scenen var forbi, hørte man endnu nede fra Stalden Raslen af Jernkæder i Spilbommene, og fra Kostalden hørtes Brølen af en eller anden Ko, mens Røgterne gav „Kreturet“ Dagens sidste Foder. Saa kom Karlene sindigt slentrende op ad Gaarden og gik ind i „Spindestuen“ i Kælderen, hvor de anbragte sig paa Pigernes blaamalede Klædekister og lod Benene dingle ned over de malede Navnetræk paa Kisternes Sider, mens de stoppede deres Porcelæns-piber, der var dekorerede med Hundehoveder eller Brystbilleder af sortlokkede Pigebørn. Pigerne derimod sad omkring det lange umalede Bord og spandt i Skindet af et enkelt Tællelys.

Men oppe i Dagligstuen samledes Familien, Moder gik hen og lagde nogle store Stykker Bøgebrænde i Kakkellovnen, og mens det udenfor blev mørkere og mørkere, blussede Brændet i Ovnen op og skinnede gennem den store Stjerne i Laagen ud i Stuen og oplyste med et flakkende Skær Familiebillederne over Klaveret samt „Due-drengen“ og „Fiskedrengen“, der stod paa et Par smaa Hjørneskabe, og som vi Børn ansaa for fremragende Kunstværker. Under Kakkellovnens hyggelige Buldren førtes Samtalen dæmpet mellem Familiens voksne Medlemmer. Det kunde nok falde mig som den mindste noget langtrukket; jeg tog da en Skammel og satte mig ved Moders Fødder og fik hende til at fortælle Historien om den lille Agnete, der gik ene ud i en Baad; men Baaden var ikke tøjret, saa den gled ud med hende paa det store, vilde Hav; efter mange Eventyr kom hun dog paa en forunderlig Maade tilbage til sine Forældre.

Mørkningen sluttede næsten altid med Musik og Sang. Lærerinden, Frk. Thomsen, spillede, og min Søster og en Kusine, som opholdt sig paa Selleberg nogle Aar, sang. Saavel Lærerinden som Eleverne havde meget spinkle Sangstemmer; men det var ikke det musikalske, der var Hovedsagen, det var Teksten til Sangene, det kom an paa; og denne svarede i Reglen til Mørkningens lidt dystre, men fredelige Stemning. Det var elegante, vemodige, noget sentimentale

Sange, som var paa Mode den Gang, f. Eks. „Paa Herregaarden var alting tyst“, nemlig efter at Moderen var død; da fik Faderen Brev fra en Søn, som førte et vildt Liv i Hovedstaden, og han forlangte Penge. Faderen vilde først svare Nej, men Datteren bad for den forvildede Broder og sagde: „Fader, han maa have Penge!“ Saa vidt jeg husker, fik han ogsaa Pengene og blev et bedre Menneske. Der blev ogsaa tidt sunget to Sange, som hed: „Den store Taare“ (Græd kun, ja græd, saa faar du Ro) og „Den lille Taare“ (Hvorfra kommer du, du lille Stjerne), og da var der gerne Debat, om vi nu i Aften skulde have den store eller den lille Taare. Saa var der en engelsk Sang, som var meget yndet: „Jeg er fremmed, jeg er en Pilgrim, kun en Aften, kun en Aften bli — r jeg her.“ Den eneste mere muntre Sang paa Repertoiret var A. Munchs: „Der aander en tindrende Sommerluft“, og naar Frk. Thomsen med sin spæde, rystende Stemme tog fat paa Omkvædet: „Ohi, ohøj — trala-lalalalala“, blev jeg saa begejstret, at jeg ogsaa stemte i med; men saa fik jeg at vide, at jeg ødelagde det hele ved min falske Sang, hvilket krænkede mig meget. Mørkningskoncerten sluttede i Reglen med:

Fuglen sit Øje lukker,
Sætter sig trygt til Ro,
Drømmer, mens Stormen sukker
Hult om dens høje Bo.

Den Sang var ogsaa aktuel; for udenfor tog Efteraarstormen netop sit Tag i Valnødtræets Krone, mens Spurvene satte sig til Ro paa Grenene. Og naar saa det sidste Vers lød:

Stormen, lad den kun fnyse,
Bølgen, lad den kun slaa,
Drømmenes Kyst den lyse
Kan de dog aldrig naa,

da kom der en Følelse af Tryghed og Ro over store og smaa i Stuen, en Ro, som virkede velgørende paa Nerverne, og som er ukendt for

Nutidens travle Slægt, der ikke giver sig Stunder til at holde Mørkning.

Naar Fader saa gik op i Kontoret, satte Damerne sig om det store runde Bord med deres Haandarbejde; midt paa Bordet stod en Petroleumslampe; men disse Lamper var endnu i deres Barndom; det var de saakaldte Fladbrændere, og det hændte ikke sjældent, at der pludselig lød et Knæk; det var Glasset, der sprang; saa sad vi i Mørke, til Gane fik et nyt Glas sat paa Lampen. Mens de andre syede, gik jeg lidt ud til Stuepigen i Spisestuen og Køkkengangen og underholdt hende, naar hun dækkede Bord. Dette skete ikke ved et tykt Tællelys, saadan som de brugte i Pige kamrene, men ved en Tællepraas. Praase var nogle lange, meget tynde Lys, der kun lyste lidt, lugtede fælt og skulde snydes hvert Øjeblik. Til Aftensmaaltidet fik vi aldrig varm Mad; foran Moders Kuvert stod der regelmæssig hele Vinteren igennem et stort Fad med en hel, kold Kalvesteg, som hun skar af, til hvem der ønskede det. Af de 60—70 Malkekøer, der var paa Gaarden, blev der jo aarlig født omtrent ligesaa mange Kalve; nogle af dem blev „lagt til“, nogle faa blev solgt til Landsby-slagteren, og en enkelt blev sat hen og fedet for at anvendes ved en festlig Lejlighed. Resten spiste vi som Spædekælve Vinteren igennem, og disse blev serveret hele, ligesom Rullepølser, Spegepølser o. s. v. kom hele ind, for at der ikke skulde blive skaaret mere af, end der blev spist. Paa Bordet stod ogsaa et stort Stykke af de mægtige Kommenoste, som Mejersken lavede og opbevarede i Ostekamret. Det var ikke let at skære af disse store Stykker Ost, uden at man hulede dem. Naar nogen af Damerne gjorde det, var det Fader en Pestilens at sé paa; han sagde ikke noget dertil; men saasart vedkommende havde lagt Osten fra sig, tog han den ganske stille og skar de haarde Endeskorper af, skar dem i smaa Stykker paa sin Tallerken og spiste dem saa. Foran Faders Kuvert stod et stort slebet Krus med hjemmebrygget Øl; men vi andre skænkede samme Drik af en gammel Champagneflaske. Fader drak ogsaa hver Aften en Snaps; inden han drak, klinkede han med Snapseglasset mod Brændevinsflasken og sagde:

„Skaal!“ til sig selv. Men det var vel at mærke gammeldags dansk Kornbrændevin, han drak, aldrig Aqvavit; naar der kom fremmede, bødes der vel nok paa en saadan Drik, og da serveredes der ogsaa „halve Bajere“, som det altid hed den Gang. Men selv foragtede Fader som Landsbybarn saadanne Raffinements og holdt sig til sin gammeldags Dram og det hjemmebryggede Øl.

Efter Aftensmaden gik Fader igen op i Kontoret til sine Regnskaber, som han førte med yderste Akkuratesse; var der blot en Mark for meget eller for lidt, kunde han i timevis bryde sit Hoved med at finde, hvor Fejlen laa. Nede i Dagligstuen gjaldt det for mig at faa én til at spille noget med mig: Fortuna, Domino, Skrabnæse eller ogsaa Kort. Rakker med Følgesvende var meget yndet, ligesaa Korenthemargrethe, hvor Kortene lagdes op efter Remsen: Snip, snap, snurre, purre, basselurre, Korenthemargrethe. Men det allermorsomste var, naar alle i Stuen vilde være med til at spille Billedlotteri; dette spillede vi uden Spor af Gevinster; Æren ved først at faa en Seddel fuldt besat var nok til at vedligeholde Spændingen. Ved 9 Tiden kom Fader igen ned i Stuen med sin Pibe, som han røg saa nænsomt af, at Røgen slet ikke mærkedes (ellers blev der aldrig røget i Dagligstuen); saa nød han en Kop kold The, der stod paa Bordet og ventede paa ham; og dernæst blev jeg sendt ind i Kabinettet for at hente Æblekurven, der stod bag Døren; Fader skrællede da gerne Æbler og Pærer til os og stak Stykkerne paa Spidsen af Frugtkniven lige ind i Munden paa os; saa fik Damerne ikke fedtede Fingre, men kunde fortsætte med deres Haandarbejde.

Søndagen havde naturligvis et noget andet Præg end de søgne Dage. Da kom Niels Andersen ikke tidlig om Morgenen og gjorde Uro; men da kunde man lidt senere paa Morgenstunden høre Rumsteren i Kontoret, det var Kusken, som kom og hentede Faders Piber. Fader havde godt en Snes Piber, mest Merskummere, som hang paa et langt Pibebræt; dem skulde Kusken hver Søndag Morgen tage ned i sit Kammer, hvor han skræbete dem ud, rensede dem for mulig Tobakssauce, stoppede dem paany og polerede Laaget, saa det skin-

nede som Soldaterknapper; derpaa anbragte han dem igen paa deres Plads; saa hang de dér til Afbenyttelse for Fader og eventuelle Gæster i Ugens Løb. Lidt senere fulgte Familiens Søndags-Morgentoi-lette, hvorved det mest afskrækkende var, naar Moder tog en Haarnaal og viklede Haandklædetutten derom og stak den ind i Øret paa os for at være sikker paa, at der ikke gemte sig noget Snavs, selv i de skjulteste Kroge.

Hvad der særlig prægede Søndagen paa Selleberg, var Kirkegangen. Fader gik i Kirke hver Søndag, og hændte det en yderst sjælden Gang, at han ikke var der, kørte Præsten om ad Selleberg paa Vejen hjem for at høre, om Lassen var syg; i Reglen var Moder og den øvrige Familie ogsaa med i Kirke; og disse Kirketure i samlet Trop op ad Markvejen til Birkende hører til min Barndoms glade Minder. Vi gik i Reglen, naar vi skulde i Kirke, dels fordi mine Forældre satte Pris paa Spadseretouren, dels fordi det kunde være nyttigt nok at faa Motion, før vi kom i Kirke, da der dengang ingen Kakkellovn var i Kirken, og der var ofte saa koldt derinde, at vi kunde sé vor egen Aande. Moder havde derfor en lille Fodpose liggende deroppe, og Præsten stod paa Prædikestolen med sorte Handsker paa. Naar det var Regnvejr eller meget varmt, kørte vi dog i Kirke; men saa maatte vi passe at være i Tøjet og forsynede med Salmebog, naar Vognen kom for Døren. Fader erklærede, at naar Kusken havde faaet Ordre til at holde for Døren paa et bestemt Klokkeslet, var der ingen Mening i, at han skulde holde et Kvarters Tid, indtil vi omsider blev færdige. Kusken og Hestene skulde ikke holde og fryse, mens vi for om som Fluier i en Flaske for at finde vort Tøj. Det hændte ogsaa, naar der var Gæster, som vilde med i Kirke, at disse ikke forstod, hvor præcis vi skulde køre, og var de saa ikke parate til Tiden, sagde Fader til Kusken: „Kør saa!“ og saa rullede Vognen ud af Gaarden, mens Gæsterne lidt senere kom farende ud paa Trappen, men for sent. Fader kunde ikke fordrage, om vi kom, efter at Degnen havde læst i Kordøren; det var at vise Ringeagt for hans Optræden ved Gudstjenesten, hvis vi kun vilde høre Præstens Messe og Prædiken.

Til Middag fik vi om Søndagen saa godt som altid Kødsuppe med Melboller, Peberrodskød og Vafler, og dertil Rødvin. Hvis der var Sidstgudstjeneste, kunde det nok hænde, at Fader var ene om Kirkefærden, som allerede var Kl. 1; han tændte sig saa en fin Cigar, inden han gik, og det var i Reglen den eneste Lejlighed, hvor han røg Cigar og ikke Pibe.

Hen paa Eftermiddagen gik vi, hvis der ikke var kommet Fremmede, Familietour i Have og Skov, og om Aftenen vilde vi Børn gerne give Forestilling paa mit Dukketheater, og vi veg ikke tilbage for klassiske Skuespil som Jacob von Thyboe eller Væringerne i Mikla-gaard. Men vi vilde helst have Publikum til at sé derpaa; de voksne i Familien eller Pigerne lod sig af og til overtale til at være Tilskuere; men til vor store Ærgrelse forlangte de Lov til at sidde og strikke under Forestillingen. Kunde vi ikke faa andet Publikum, anbragte vi foran Theatret min Kat „Fut“ („den fornemme Kat“ kaldte Folkene den, fordi den fremfor Gaardens mange andre Katte havde Adgang til Stuerne); men alle vore prægtige Dekorationer kunde ikke hindre, at Dyret straks lagde sig til at sove.

Søndagen sluttede som oftest med et eller andet Traktement, f. Eks. en Appelsin. Men vi var mere nøjsomme den Gang end nu; der blev ikke sat en Skaal med Appelsiner frem, saa man kunde tage, hvad man vilde; nej, én Appelsin var nok til hele Familien; der blev saa uddelt Stykker til alle, hvorved hver enkelt sjældent naaede at faa mere end to Stykker. Da der til min Broders Konfirmation bødes Appelsiner til Dessert, og hver af Gæsterne tog en hel, syntes jeg, at jeg aldrig havde set Mage til saadan løssluppen Overdaadighed.

Der kommer Fremmede.

Midt paa Eftermiddagen, naar vi sad i vor gode Ro, kunde det ské, at de to Lænkehunde nede i Gaarden, Pultus og Strov, gav sig til at gø og fare rundt om deres Huse som besatte. I det samme hørtes Rumlen, og lidt efter kom en Vogn gennem Porten, svingede omkring Valnødtræet og standsede foran Trappen: Der kom Frem-

mede! Men hvem? I hine førtelefoniske Tider kom Gæsterne altid uanmeldt og af sig selv; men vi kunde nok sé paa Kusken, hvem det var; vi kendte godt Præstens Christian, den døve Lars Kusk fra Hannesborg og den store Anders fra Klarskov. Medens Fader skyndte sig ned ad Trappen for at hjælpe Gæsterne af Vognen, fik Moder og Gane Tid til at veksle et Par korte Replikker, f. Eks. Spejlæg, Skinke, Sildesalat, eller hvad nu Huset formaaede uden længere Forberedelse. Herrerne tog Pelsen af i Gangen og blev derfra ført ind i Dagligstuen; men Damerne blev vist op i Sovekamret for at lægge Tøjet. De lagde saa Kaaber, Hatte, Kyser, Shawler, Basilikker, og hvad de ellers havde indpakket sig i til Køreturen, paa Sengene, og af runde Straakappekurve fremtog de deres Kapper, som de satte paa foran Pillespejlet, efter at de først havde glattet Haaret grundigt. De ældre Damer havde altid ligesom Bedstemoder Pibekapper med Hagebaand; de noget yngre nøjedes med „Haarpynte“: mindre Blondedekorationer med en Tøjblomst i; disse kaldtes i Modesproget Coiffurer, et Ord, som mange af de gode Fruer ikke kunde udtale; de sagde saa: Komfyrer. Naar de kvindelige Gæster var færdige med Toilettet, gik de i Optog efter Rang og Værdighed ned i Dagligstuen, og nu først, da de var i Salondragten, gik de rundt og gav Haanden. Naar man saa havde samtallet lidt, gik Herrerne op i Kontoret for at ryge; dér valgte de sig en Pibe uden at tænke paa, hvem der sidst havde røget af den, og uden at tørre Mundbidet af. Saa tændte de Piberne ved Hjælp af Fidibus, som jeg af og til blev sat til at lave af gamle Stilebøger, og disse Fidibus var heftet op i perlebroderede Hylstre, som hang paa Pibebrættet. Brugte man ikke Fidibus, havde man altid Svovlstikker ved Haanden, som Herrerne let tændte ved at stryge dem mod det udspilede Bukselaar. Naar det lille Kontor var tæt indhyllt i Røgskyer, skulde Rygerne spytte; derfor stod der paa hver Side af Sofaen blankpolerede Messingspyttebakker, hvori der laa Sand i kruset Papir. Ind imellem Røgskyerne gik saa Samtalen, oftest drejende sig om Heste, om Fordelene ved det moderne Ismejeri fremfor det gammeldags Bøttemejeri, om Kapitels-

taksten, Kornpriserne og lignende. Var Landvæsenet uddebatteret, slog man ind paa Politik. Det fulgte af sig selv, at alle, der kom paa Selleberg, var Højremænd; derfor faldt der drøje Udtalelser mod I. A. Hansen og Christen Berg, medens man citerede Vittigheder om dem fra det sidste Nummer af „Punch“; og man udtalte sig overlegent om de netop da opdukkende Socialister, hvis Førere, Pio og Poul Geleff jo ogsaa maatte udvandre. Faders Ideal var, om ikke just Frederik den 6te selv, saa dog dennes Tid, og han sagde ofte: „Det var maaske galt, naar den enevældige Monark sagde: „Vi alene vide, hvad der tjener til Landets Vel“; men er det da bedre, naar nu om Stunder enhver snottet Butiksdreng siger: „Vi alene vide.“ Derfor havde Fader heller ikke noget godt Øje til Frederik den 7de eller Grundloven; og Flagstangen, der blev taget ned om Vinteren, maatte ikke sættes op igen før efter den 5te Juni; saa kunde vi da ikke flage for Grundloven; og paa Grundlovsdagen ønskede Fader altid Regn, saa at „Munden kunde blive stoppet lidt snart paa alle de Vrølehedes, som stod og snakkede om Frihed“. — Den politiske Diskurs blev omsider afbrudt ved, at der blev kaldt til Bords. Imens havde Damerne i Dagligstuen talt om deres Ammer, for i alle ordentlige Huse havde man Ammer (forudsat da, at der var Spædbørn); eller de havde drøftet, hvad Kronprinsessen og Prinsesse Thyra havde haft paa ved det sidste Hofbal; ja én Gang gik Snakkens Bølger højt i Anledning af en opslaaet Forlovelse; men det var ogsaa kun den ene Gang, for ellers indtraf en saa grulig Skandale som Forlovelsesophævelse ikke inden for den ærbare Familierekreds, og Skilsmisser var noget, man næppe nok kendte af Navn.

Traktementet var, ogsaa naar der kom Fremmede, kun koldt Bord. Der var tidt mange til Bords, og navnlig om Søndagen hændte det ikke sjældent, at der kom Gæster fra 2—3 forskellige Steder, og naar de saa alle medførte Lærerinde og nogle Børn, blev ofte det lange Bord i Spisestuen fuldt besat af ældre; saa maatte der bagefter dækkes op til de unge og Børnene ved det samme Bord. „Men hvorfra fik de da fremtryllet Mad til saa mange uanmeldte Gæster?“ spørger maa-

ske Nutidens Husmoder. Jo, den Gang var man, i alt Fald om Søndagen, belavet paa at kunne modtage en god Snæs Gæster eller flere, og havde man ikke andet, havde man altid Skinke i Huset.

Efter Bordet gik Herrerne igen op i Kontoret, og nu spillede de ofte l'Hombre, hvortil der blev drukket Rødvinstoddy. Man spillede den Gang altid Regnskabsl'hombre, og da kunde det godt trække meget længe ud, inden Beterne blev spillet af. Imedens sad Damerne og blev mere og mere søvnige; af og til vovede en af dem sig op i Kontoret for at spørge sin Ægtemage, om han vidste, at Klokken var mange; men hun vendte skuffet tilbage, naar hun havde sét, hvilken Række Beter der endnu stod paa Papiret. Omsider kom dog Herrerne ned, og man blev saa igen placeret ved Spisebordet for at indtage Desserten, som Gane havde tilberedt: Muslingskaller med Flødeskum, Rombudding med rød Sauce, Vandbakkelser med Stikkelsbærgelé, Æblekage eller hvad Aarstiden nærmest bød paa; dertil i Reglen ikke Portvin eller anden hed Vin, men Punch.

Saa gik der Bud ned til Kuskene om at spænde for; men det kunde godt vare noget endnu; for hvis Kuskene sad midt i en spændende „Mis“, smed de ikke straks Kortene og gik ned i Stalden. Damerne havde imidlertid iført sig de Klædningsstykker, der laa i Sovekamret, og Herrerne var kommet i Pelsen. Naar Vognene kom for Døren, bød Fader den værdigste af Fruerne Armen og førte hende med megen Anstand ned ad Trappen til Vognen; der blev han staaende, til han havde faaet alle Gæsterne stoppet godt ned i Fodposen og Rejsetæpperne svøbt om deres Ben; saa henvendte han en eller anden humoristisk Bemærkning til Kusken, og efter at Vogndøren var smækket i, rullede Vognen ud paa de opblødte Veje, der i Mørke kunde være næsten ufremkommelige.

Nærmeste Omgangsvener.

Blandt de Familier, der kom til Selleberg, maa jeg omtale to, da de udgjorde vor allernærmeste Omgang, nemlig Degnens og Præstens. I Birkende var der i mange Aar en Lærer Meyling; han havde

„Gane“

Lærer Meyling og Hustru

Fru Strøm

Pastor Strøm

giftet sig med en ung Pige af orthodox jødisk Familie og havde lovet sin Svigerfader, at han aldrig vilde overtale sin Kone til at blive Christen. Alle deres Børn blev derimod døbt, og naar Meyling gik over i Kirken for at synge, gik Madam Meyling tidt med og hørte paa Prædikenen; men naar hendes Mand og hendes Børn var til Alters, gik hun ene hjem. Meylings kom lige fra Begyndelsen af meget til Selleberg, ofte en Gang om Ugen. I Reglen kom de gaaende, han bærende sin Kones Kappekurv; men i daarligt Vejr kørte de i en lille tostolet Enspændervogn med en Hest for, som hed Lotte. Meyling var saa selv Kusk, medens Madammen sad ene i Agestolen bagi; for det sømmede sig ikke for Damer at sidde foran hos Kusken. Undertiden blev Lotte balstyrig, og til andre Tider blev den stædig og satte sig paa Hug som en Hund. Saa raabte Madam Meyling i sin Angst: „Fløjt dog, Meyling! Fløjt! fløjt!“ Men det kunde Meyling netop ikke, da han ingen Tænder havde. Naar de saa kom ind i Stuen her, forærede Madam Meyling mig smaa firkantede Chokoladekager i Papir med Billeder af Rosenborg eller Børsen eller ogsaa røde Bryst-sukker i Form af Fiske, indpakkede i Kræmmerhuse af grovt Kardus-papir. Saa klagede hun over, at hun havde kolde Fødder; hun tog derfor en Stol og trak den hen til Kakkellovnen, hvorpaa hun satte Fødderne op paa Kakkellovnspladen, og dér sad hun saa med foldede Hænder og ventede paa, at Varmen skulde virke. Imens kom Snakken i Gang, hvortil Bedstemoder fra sin Gyngestol ivrigt lyttede. Da sagde Madam Meyling f. Eks., at det var dog forskrækkeligt, nu skulde Hulda (en Svigerdatter) igen til Tyskland, hvilket betød, at nu skulde Hulda igen have en lille; men jeg, som ikke forstod dette tekniske Udtryk, forargedes højlig over, at Madam Meyling ikke kunde unde sin Svigerdatter den Fornøjelse at komme jævnlig til Tyskland. Naar saa Fødderne var varme nok, satte hun sig hen til Bordet for at strikke; men saa var hendes Brillor borte, og vi Børn fo'r Stuen rundt for at lede efter dem, indtil vi opdagede, at hun selv havde skudt dem op i Panden, mens hun varmede Fødder. — Naar Fader ved Aftensbordet sagde: „Skal De ikke have et Stykke Steg til,

Meyling?“ svarede Madammen: „Tak, Meyling skal ikke have mere!“ og det var ikke, fordi hun ikke undte Manden mere, men fordi hun kendte hans Vaner ud og ind. Efter The fandt Fader det tidt lidt trangt at sidde ene med Meyling i Kontoret til den ugentlige Underholdning, og han arrangerede saa et Whistparti med Meyling og Damerne i Dagligstuen, saa han selv kunde trække sig tilbage til sin Stue, og Bedstemoder kunde da glemme sin „Trykken“ for en Stund og triumfere, naar det lykkedes hende at gøre Meyling store eller lille Slem. I Degneboligen var der Selskab paa deres Fødselsdage. Da var der en Gang en Kammerat til en af Sønnerne, en Student Rump paa Besøg. Da Madam Meyling vilde præsentere ham for Moder, sagde hun: „Det er Fru Lassen, og det er Student — — hi — hi — hi — nej, jeg kan ikke sige det,“ hvorpaa den ulykkelige Student maatte sige, at hans Navn var Rump.

Da Meyling døde, flyttede Enken til Odense, hvor hun for sin lille Pension lejede et Par Stuer i et Stræde; den ene Stue var saa lille, at den gik under Navnet Kupéen; men det hindrede ikke, at der var meget hyggeligt derinde. Naar Madam Meyling havde været ude hos sine gifte Børn i Odense, slog hun somme Tider paa, at det kunde være rart at blive fulgt hjem; men hendes Svigersøn sagde: „Det behøves ikke, Svigermoder; for hvis nogen kommer efter Dem, kan De bare slaa Sløret til Side og vende Ansigtet til, saa er der ingen, der gør Dem noget.“

Meyling havde holdt sit Ord og aldrig søgt at paavirke sin Kone i religiøs Henseende; men nu da han var død, følte hun Trang til at blive døbt. En Præst i Odense kom saa hos hende af og til og talte med hende (som en Slags Konfirmationsforberedelse), og saa blev hun døbt af ham i Frue Kirke; Pastor Strøm i Marslev, som hun saa tidt havde hørt i Birkende, Fader og en af hendes Sønner, som var Præst, var Faddere, og Moder „holdt Huen“, som man den Gang sagde, d. v. s. hun løste Kappen af hende og holdt den, medens det gamle, mere end halvfjerdsindstyveaarige Barn bøjede sig over Døbefonten og modtog Daaben. Hun, som hidtil havde hedt Eline,

fik nu Navnet Elisabeth. Mange sendte hende Gaver og Blomster paa hendes Daabsdag, og hos Datteren og hendes Mand var Børn, Svigerbørn og Venner samlede til Fest. Da kom der ogsaa en større Pakke, som viste sig at indeholde et Stykke Flæsk; det var fra nogle jødiske Slægtninge og blev sendt hende som en Slags Haan, fordi hun nu uhindret kunde trodse Moseloven og nyde Svinekød. Madam Meyling blev lige til sin Død 1880 ved at komme jævnlig paa Selleberg, hvor Minder om de gamle hyggelige Degnefolk endnu lever hos mig, der den Gang var en lille Dreng.

Men ligesaa nær kom Præstefamilien i Marslev til at staa Selleberg. Pastor Gollich Strøm var en meget anset Præst; han var i kirkelig Henseende Tilhænger af Grundtvig, men i Retning af det „folkelige“ var han ingenlunde Grundtvigianer, men ligesom Birke-dal Højremand og alt andet end Demokrat. Han blev en Vækker af det døde Christenliv i sine Sogne, og Folk søgte udenfra til hans Kirker, Marslev og Birkende, og liggende Gæster, der kom til Selleberg, bestræbte sig gerne for at være der en Søndag, saa de kunde komme med i Kirke og høre Strøm; ja en ældre Forpagter fra Sletten blev saa betaget af en Prædiken, han hørte til Højmesse i Birkende, at han partout vilde i Kirke igen i Marslev Kl. 1, for saa skulde hans Kusk med i Kirke; „Jens kan Pinedød have godt af at høre den Prædiken,“ forsikrede han. Strøms Prædikener var korte og klare; han talte som den, der havde Myndighed, og der var noget vederhæftigt og indtrængende ved hans Ord. Han var langt fra at lægge an paa det rørende; alligevel græd mange af Kvinderne under Prædikenen, og naar Præsten sagde Amen, var der paa Kvindesiden almindelig Pudsens Næse og Tørrer Øjne. Det kom vel af, at Folk var lettere til Taarer den Gang, de var mere følsomme, og derfor havde de, som en Kone sagde, svært ved at „sidde tør“ i Kirken.

Pastor Strøm var ogsaa aktiv Politiker, idet han i 60erne sad i Landstinget; her havde han væsentlig Del i Lovene om Valgmenighed og Sognebaandsløsning. Naar han var inde i Rigsdagen, besørge hans Embede af Hjælpepræster; som saadan fungerede den

senere bekendte Folklorist Feilberg i længere Tid. Da saa Rigsdagen blev hjemsendt, og Feilberg havde holdt Afskedsprædiken, kom der en Kone til ham udenfor Kirken og sagde med Graad i Stemmen, at hun var saa bedrøvet over, at han skulde rejse, hun vilde savne ham og hans Prædikener saa meget. Glad over sin Folkeyndest fortalte Feilberg Fader dette; men Fader slog koldt Vand i Blodet paa ham ved at sige, at han var aldeles vis paa, at næste Søndag stod den samme Kone udenfor Kirken og forsikrede Pastor Strøm, at hun var lykkelig over, at han var kommet igen, hun havde savnet ham i Kirken hele Vinteren. Feilberg sagde til Fader: „Aa, vil De ikke høre efter paa Søndag,“ og ganske rigtig, Konen var der for med „fagre Ord, som fryder mangt et Hjerte“, at indynde sig hos Sognepræsten.

Pastor Strøm havde ogsaa megen Interesse for Historie, og navnlig Personalhistorie var han forbavsende godt inde i. Endvidere lagde han sig efter Jura; man sagde om ham, at han var Danmarks første Kirkejurist, og derfor kunde han ogsaa faa saa stor Indflydelse paa de lige omtalte kirkelige Love. Enestaaende var det vel ogsaa, at han var i Stand til at manuducere en af sine Sønner i Jura. Sønnen opholdt sig et Aarstid hjemme og blev undervist af sin Fader; og da den unge Jurist kom tilbage til sin Manuduktør i København, sagde denne: „Men Menneske dog! Hvem har lært Dem al den Jura ude paa Landet?“ „Det har min Fader.“ „Hvad er han da?“ „Han er Præst og har aldrig studeret Jura som Student.“ Maalløs Forbavselse.

Naar Pastor Strøm kom paa Besøg paa Selleberg, eller vi var i Præstegaarden, var det os altid en stor Fornøjelse, naar vi kunde faa ham til at fortælle en af sine mange Historier, for han fortalte saa levende og med saadan pudsigt Mimik og Fremstillingskunst, at selv om vi havde hørt det samme flere Gange, saa glædede vi os, naar Historiens Pointe kom. Jeg skal her anføre et Par af hans Historier, som dog taber meget ved kun at læses: En bekendt, noget enfoldig Jødegrosserer var i et Selskab, hvor der blev gættet Gaader; da blev der forelagt ham denne Gaade: „Deres Moder havde et

Barn, og det var ikke Deres Broder og ikke Deres Søster; hvem var det saa?“ Ja, det kunde han ikke gætte. „Det var Dem selv.“ Ja, det var det jo ogsaa, og Grossereren tænkte, at den ypperlige Gaade skulde han anvende ved passende Lejlighed. Kort efter fik han ved en Middag en ung Dame til Bords og sagde: „Hør Frøken! Deres Fru Moder havde et Barn, og det var ikke Deres Søster og ikke Deres Broder; hvem var det saa?“ Det kunde Damen, der allerede begyndte at blive flov, ikke tænke sig. „Det var s'gu mig!“ raabte Jøden. Frøkenen rejste sig nu, meget fornærmet, og den uheldige Bordkavaller udbrød: „Det kan jeg ikke forstaa, for da jeg hørte Gaaden, var den rigtig pæn.“

En anden Historie: En Herregaardsfruc paa Egncn havde faaet en ny Lærerinde; denne kom en Dag og beklagede sig over, at hun ikke kunde lære den ene Dreng at subtrahere; lægge sammen kunde han nok, men trække fra! Umuligt! Moderen mente, at det skulde hun nemt faa sin kære Pøde lært, og hun tog ham for sig og sagde: „Hør, lille Charles, naar du nu har 5 Æbler, og du saa giver din Broder Verner 2, hvor mange Æbler har du saa tilbage?“ „Ja, men det gør jeg s'gutte,“ svarede den haabefulde Knægt, og Moderen maatte saa opgive at lære Barnet Subtraktionens vanskelige Kunst. — Man maa dog ikke tro, at Præstens Historier altid var spækket med Ordet s'gu, det var de naturligvis ikke.

Præsten var ret upraktisk, og skønt han nok havde en Slags Interesse for sit Landbrug, indlod han sig ikke paa at lede det. En Gang var han dog aktiv ved Salget af en Hest. Han var nemlig et af de ærligste Mennesker, der kunde findes, og nu var han bange for, at Karlen, der skulde til Marked med Hesten, ikke vilde rykke ud med, hvad Fejl den havde. Derfor begav han sig selv ud paa Markedspladsen, hvor hans Tilsynkomst mellem Prangerne naturligvis vakte Opsigt. Da der saa kom en Liebhaber til Hesten, opregnede Præsten af sig selv alle de Fejl, som han havde hørt, Dyret skulde lide af. Men Prangeren fattede netop Mistanke ved, at Sælgeren uopfordret fremhævede Salgsvarens Mangler, og mente, at Hesten maatte lide af

andre skjulte Fejl. Og til alle Præstens Forsikringer indvendte han stadig og mistroisk: „Ja, men reelt skal det skam være.“ Efter den Tid kom Pastor Strøm aldrig mere paa Marked, det havde krænket ham for dybt, at man ikke vilde tro paa hans Ord.

Men havde Præsten ikke Forstand paa Landvæsen, saa var Fru Strøm des mere praktisk anlagt; hun vidste hvornaar hver eneste af Køerne skulde kælte eller havde kælvet; hun lavede Sødmælksost, som hun solgte med megen Fordel, og hun uddannede unge Piger som Husholdningselever; ogsaa derved tjente hun, og hvad hun tjente, satte hun paa Renter, indtil Summen var saa stor, at hun kunde købe en ikke længere benyttet Grusgrav i Marslev. Det havde altid været hendes Ideal at eje Jord, som hun kunde skalte og valte med, som hun vilde, og som hun ikke skulde af med, naar Præsten tog sin Afsked. Nu lod hun køre god Jord ovenpaa Gruset og anlagde en Have i den tidligere Grusgrav. Folk paa Egnen rystede paa Hovedet deraf og sagde, at der vilde naturligvis ikke trives noget paa Grusunderlaget; men hvad Fru Strøm havde plantet, spirede og trivedes. Da hun saa havde faaet Skik paa Haven, som hun ønskede det, byggede hun et flere Etagers Hus i Grusgraven og startede en Syltetøjsfabrik, hvortil Haven leverede Bær og Frugter.

Nu kunde man maaske tænke, at Fru Strøm kun havde Sans for at arbejde og producere; men det var langt fra Tilfældet. Hun var en sjælden intelligent Kone med mange aandelige Interesser; hun fulgte med i Politik, og medens de fleste Kvinders Avislæsning den Gang indskrænkede sig til lokale Nyheder, Ulykkestilfælde, Dødsannoncer og lignende, læste Fru Strøm Artikler om Udenrigspolitik og Forhandlingerne i Rigsdagen; hun var en svoren Tilhænger af Mænd som Bille, Ploug og Estrup. Og saa interesserede hun sig ogsaa for Litteratur. Naar Pastor Strøm hver 14de Dag sendte en Læsepakke ud til Egnens Præster og Proprietærer, gav hun tidt sit Besyv med, naar der var Tale om, hvorvidt en „farlig“ Bog skulde sendes ud til Læsepakkens Abonenter; farlige Bøger var i de Tider saadan noget som „Gengangere“, „Niels Lyhne“ samt Kiellands og Herman

Bangs Romaner. Fru Strøm underviste ogsaa jævnlig unge Piger paa Egnen i Engelsk og Tysk og læste saa Schiller og Dickens med dem. Desuden gav hun gerne Undervisning i Knipling. Derimod saa hun med kritiske Øjne paa de Damer, der tilbragte deres Tid med fine Broderier; hun mente, de kunde meget billigere sidde med Hænderne i Skødet fra Morgen til Aften.

I kirkelig Henseende kunde Fru Strøm ikke følge sin Mand i hans grundtvigske Tendenser; hun sagde, at hun i de moderne Præsters Prædikener savnede Ordet Pligt. Dette hindrede hende dog ikke i med megen Venlighed at tage mod de grundtvigske Præstefamilier, der kom til de store Konventer. I det hele taget har jeg ikke kendt mere gæstfrit Menneske end Fru Strøm; der kunde komme saa mange Gæster, der vilde, altid tog hun imod dem med aabne Arme. Men hun saa rigtignok helst Gæster om Aftenen og kunde udtale sig skarpt om de Mennesker, der løber rundt paa Eftermiddagsvisitter og spiller deres egen og andres Tid! Nej, man skulde komme der om Aftenen, ikke til en Taar Kaffe, men til gammeldags solid Aftensmad. Og der var morsomt at komme i Præstegaarden; for kunde Præsten fortælle Historier, saa kunde Fruen snakke med om alle mulige Ting. Naar der var Selskab paa Egnen, var det en stor Støtte for Værtinden at have Fru Strøm med; for medens de andre Fruer ofte sad tavse og skjulte deres Gaben i Lommetørklædet, kunde hun holde Samtalen i Gang. Naar hun hørte, at nogen havde kedet sig, sagde hun: „Ja, saa er det deres egen Skyld, for det er kun kedelige Mennesker, der keder sig.“

Disse Præstefolk blev nu ved Siden af Degnens i Birkende Sellebergernes nære Omgang, og Venskabet gik i Arv til næste Generation, da Børnene i begge Familier var jævnaldrende.